

กูด ตาถู อินซิก เทราะะ คนาก (การทอผ้าไหมชาวกูด บ้านซึ้นาค)

โครงการ “แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษา
และภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกูด ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้า
ชุมชนบ้านซึ้นาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ”

ผู้เขียน : ทีมวิจัยชุมชนชาวภูเขา บ้านซึ้นาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

ผู้สนับสนุน : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา - วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ออกแบบปก และรูปเล่ม : น.ส. สุมาลี หาญยศ

ปีที่พิมพ์ : กันยายน 2561

สารบัญ

ระบบเขียนภาษาทวย	1
คำศัพท์ภาษาทวย	5
1. รุเดิม อื่นซีกโซด	14
2. ซะมา วัว อื่นซีก	14
3. มล ตาญ อื่นซีก	16
มล แปล โซด เกิด.	
มล วัว คือ ตาญ อื่นซีก.	
มล กู ลึง โซด เกิด.	
4. เวียด ซิน เนียง	17
มล ซิน เนียง	
5. ซาว ลัวะ	18
มล ซาว ลัวะ	
เวียด ซาว ลัวะ	
6. แปล โซด	19
มล แปล โซด	
เวียด แปล โซด	
7. วัว ดอฮ โซด	19
มล วัว ดอฮ โซด	
เวียด วัว ดอฮ โซด	

สารบัญ

8. รอส โซด	20
มาล รอส โซด	
เวียด รอส โซด	
9. เวียด ลอส โซด	21
ซี ลอส โซด	
ซี กุย โมไฮ รูเดิม.	
ซี ดอก ค่ำ	
มาล ลอส ซี โซด	
เวียด ลอส โซด	
10. อินซิก ตั่ว เปรอ ว็ อินพั นี	22
11. กุย ตาญ อินซิก	23
มาล ตาญ อินซิก	
ตอน ตาญ อินซิก	
12. เวียด ตาญ อินซิก รูเดิม เตาะ รุন্নัว.	24
กุย ตาญ อินซิก บี แซง.	
ความหมายภาษาไทย	
1. ประวัติผ้าไหม	27
2. ตระกูลผู้ทอผ้า	28
3. อุปกรณ์ทอผ้า	30
อุปกรณ์ปั่นไหม	
อุปกรณ์ทำเครื่องมือทอผ้า	
อุปกรณ์ที่อยู่ในเครื่องมือ	

สารบัญ

4. การเลี้ยงไหม	32
อุปกรณ์การเลี้ยงไหม	
5. การสาวไหม	33
อุปกรณ์สาวไหม	
ขั้นตอนการสาวไหม	
6. การกวักไหม	34
อุปกรณ์กวักไหม	
ขั้นตอนการกวักไหม	
7. การทำใจไหม	34
อุปกรณ์ทำใจไหม	
วิธีการทำใจไหม	
8. การฟอกไหม	35
อุปกรณ์ฟอกไหม	
วิธีการฟอกไหม	
9. การย้อมไหม	35
สีย้อมไหมสมัยก่อน	
สีย้อมผ้าสมัยก่อน	
สีย้อมผ้าเคมี	
อุปกรณ์ย้อมผ้า	
ขั้นตอนการย้อม	
10. การใช้ประโยชน์จากผ้าไหม	37

สารบัญ

11. การทอผ้า	37
อุปกรณ์ทอผ้า	
ขั้นตอนการทอผ้า	
12. การเปลี่ยนแปลงเรื่องทอผ้าจากอดีตถึงปัจจุบัน	39
คณะผู้จัดทำ	
ปราชญ์ผู้ให้ข้อมูล	

ระบบเขียนภาษาทอ

ระบบเขียนภาษาทอ เกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในโครงการ “แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวทอ ผ่าน ภูมิปัญญาการทอผ้า ชุมชนบ้านขึ้นาค ต.ตุ้ม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ” เพื่อการฟื้นฟู ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวทอ โดยชุมชนเจ้าของภาษามีส่วนร่วม ซึ่งได้รับการ สนับสนุนด้านวิชาการจากศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา – วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การทำระบบเขียนภาษาทอ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการบันทึก ภาษา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวทอ เช่น คำศัพท์ เรื่องเล่า นิทาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอผ้า เป็นต้น โดยมีหลักเกณฑ์ในการทำระบบเขียนดังนี้

1. ระบบเขียนภาษาทอ ต้องเป็นที่ยอมรับของชุมชน และสังคมภายนอก โดยในที่นี้ได้เลือกใช้ตัวอักษรไทยในการเขียน
2. ตัวหนังสือง่ายต่อผู้ใช้ ไม่ซับซ้อนเกินไป
3. ตัวหนังสือต้องแสดงลักษณะของภาษาให้มากที่สุด สามารถเขียนแทน เสียงพิเศษในภาษาได้
4. ใช้ตัวหนังสือ 1 ตัว แทน 1 เสียง และไม่ใช้อักษรสูงในการเขียน เนื่องจาก ตัวอักษรสูงจะมีเสียงวรรณยุกต์ติดมากับตัวอักษร ทำให้เกิดความยุ่งยาก
5. ใช้สัญลักษณ์สมำเสมออย่างเป็นระบบ
6. สามารถใช้เขียนครอบคลุมภาษาทอในพื้นที่อื่นได้
7. สามารถพิมพ์ตัวหนังสือด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ได้
8. ตัวหนังสือต้องเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบราชการได้ กล่าวคือ ภาษาทอ ต้อง เชื่อมโยงเข้าสู่ภาษาไทยได้ ด้วยการใช้อักษรไทย

ภาษาทูล ประกอบด้วย เสียงพยัญชนะต้น, เสียงพยัญชนะท้าย, เสียงวรรณยุกต์ และเสียงสระ ตามแผนภาพอักษรต่อไปนี้

พยัญชนะภาษาทูล บ้านซันนาค

ระบบเขียนภาษาทูล บ้านซันนาค

ก-	ค-	ง-	จ-	ช-	ช-
กูด	โค	โงลโงล	จิง	เชิล	ชะโมจ
ญ-	ด-	ต-	ท-	น-	บ-
ญัว	ดุง	ตริ้อ	เที้ย	เนี้ยก	บุ
ป-	พ-	ม-	ย-	ร-	ล-
ปรีด	พลัว	มวช	ยั้ง	ระนัต	ลัวะ
ว-	อ-	ฮ-			
วัด	อะวัวะ	ฮับ			

โครงการวิจัย "แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวทูล
ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้าไหม" ชุมชนบ้านซันนาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

พยัญชนะท้ายภาษาگوی บ้านจีนาค

ระบบเขียนภาษาگوی บ้านจีนาค

-ก เนี้ยก	-ง จิง	-จ ชะโมจ	-ญ กาชะกัญ	-ด กูด	-น อินจัน
-บ ฮับ	-ม ตะมอม	-ย อินทรู๋ย	-ล เช็ล	-ว พลีว	-อี ตริ้อ
-ฮ มวฮ					

วรรณยุกต์ภาษาگوی บ้านจีนาค

โครงการวิจัย "แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวگوی
ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้าไหม" ชุมชนบ้านจีนาค อ.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

สระภาษาญ บ้านซึนาค

ระบบเขียนภาษาญ บ้านซึนาค

-ะ ประ	-า กา	-อ ตริ้อ	-เ ปรีต	-เ กะตี	-เ ยั้ง
-ง มุษ	-ง กูด	-ะ อินพะ	-เ อินเทฮ	-ะ แตตะฮ	-แ แจม
-โ โปละ	-โ โค้	-าะ เงาะเงาะ	-อ ตะมอม	-อ จอ	-อะ เพอะ
-อ เซ็ล	-อ เซ็ง	-เียะ เพรียะ	-เีย เที้ย	-ัวะ ลัวะ	-ัว มวฮ
-า ซ่าปอฮ	-ไ ไต	-เา อิ่งเา			

โครงการวิจัย "แนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวญ
ผ่านภูมิปัญญาการทอผ้าไหม" ชุมชนบ้านซึนาค ต.ตุม อ.ปรางค์กู่ จ.ศรีสะเกษ

คำศัพท์ภาษาทมิฬ

ทมิฬวิจัยได้ฝึกเขียนคำศัพท์ภาษาทมิฬ และได้สรุปคำศัพท์ภาษาทมิฬที่มีเสียงพิเศษเป็น
อັลลัษณัของภาษาทมิฬดั่งต้อไปนั้

1. ศัพท์ภาษาทมิฬสระออกเสียง ออ แต่ออกเสียงอ้าปากกว้างกว่าปกติ
ให้ใส่จุด (.) ใต้ตัวสระ

ภาษาทมิฬ	ความหมายภาษาไทย
ออง	หุง
มอม	พระ
มอง	ตาข่ายดักปลา
ไปลคอง	มะม่วง
ปลอ	หัว
บลอง	เหล้า
ทรอ	ข้าวเปลือก
ตะกอง	คอ
จอง	เผา
จอ	หมา
กลอ	หอย

2. ศัพท์ภาษาอุษเสียงท้ายมีลมออกข้างหลัง ให้ใส่ “ฮ”

ภาษาอุษ	ความหมายภาษาไทย
ลฮ	ออก
ตฮ	ถอด
ปฮ	ตอก
บฮ	ทิ้ง
อฮ	ตัด
กฮ	ป่า
ปรฮ	ปล่อย
กฮ	หลัง
ปฮ	กวาด
ลฮ	ผิด
จฮ	ปลุก
ซำปฮ	ไม้กวาด
ตะนฮ	ปาก
กะจฮ	บัว
ตะกฮ	ป่วย
แตะฮ	หม้อ
และฮ	ตาย
จะและฮ	แตก
ละแกะฮ	เหน้อย

ภาษาคุย	ความหมายภาษาไทย
แปะฮ	แบ่ง
แจะฮ	เหลา
แตะฮ	ตด
แกะฮ	หัก
ระแห่ฮ	เกวียน
แเว่ฮ	แวะ
กั้นแตะฮ	กระแทก
จำแพละฮ	เศษใบไม้
กะแจะฮ	จาม
มวฮ	ยุ่ง
มู่ฮ	จมูก
ยะจุฮ	ดอนปู่ตา
จะละฮ	เข้า
ตะบะฮ	เบ็ด
มะนะฮ	ปอบ
ระนะ	คราด
กะจะฮ	ถ่าน
ตะละฮ	หวี
ตะเว่ฮ	มีด
เวี่ะฮ	บาดทะยัก

3. ศัพท์ภาษาญอกเสียงยาวและหยุด ใช้สัญลักษณ์ “อ”

ภาษาญอก	ความหมายภาษาไทย
ตรีอ์	ควาย
ลืออ์	หมู
ปืออ์	น้อย
อริอ์	ที่ตักปลา
กที่อ์	รักแร้
ชลืออ์	ชำเลื่อง
อินปืออ์	คว้น
เตาะปืออ์	ต่อจากนี้
ริอ์	บาน
วืออ์	งาน
ตืออูอ์	ติดไฟ
อูอ์	ไฟ

4. ศัพท์ภาษาญอกที่ออกเสียงขึ้นจมูก ใช้อักษร “ญ”

ภาษาญอก	ความหมายภาษาไทย
กะซ็ญ	งู
กา กร็ญ	ปลาหมอ
กาชะกัญ	ปลาตุก
ซังกัญ	ซี่เหล็ก

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
ตัจอินชัญ	ยางตก อาการคนจะตาย
ปัญ	ยิง

5. ศัพท์ภาษาทวยที่ออกเสียงหยุดข้างท้าย ใช้อักษร “-จ”

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
กัจ	เกี่ยว
บัจ	แกง
ปัจ	ฟัน
ชัจ	เนื้อ
ตัจ	ขาย
รัจ	เสื่อ
ตัจ	ไม่ไหว แยกแล้ว
ลัจ	คลอด
วัจ	กะเพ้อม
ชะโมจ	มด
โกรจ	ส้ม
โปจ	ถอน
กโมจ	ผี
โยจโยจ	ตักแตนตำข้าว
ระโตจ	สั้น

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
กันโซจ	แมลงต๋อย
งอจ	ดื่ม
ตอจ	เก็บ
ตุจ	ขโมย

6. ศัพท์ภาษาทวย ออกเสียง ล ข้างท้าย ใช้อักษร “-ล”

ภาษาทวย	ความหมายภาษาไทย
แกล	เล่น
กะตอล	หุ
คะเนิล	ขนุน
อินเพิล	มะขาม
เคิล	ต๋น
ละเมิล	เมฆ
กะมอล	สาว
ตะกอล	เช่า
อินแกล	แต่ง
โง่ลโง่ล	ผึ้ง
เซิล	เสื่อ
ไปลกรील	ลูกผีฝ่วน
จะคัล	รู้จัก

ภาษาญูย	ความหมายภาษาไทย
ตะออล	ตัวต่อ(แมลง)
อาฮึล	ค้ำควา
แตล	จ๊กจั้น
ดาล	มาก
ปึล	ดอกไม้
รึล	ปล่อย
มาล	ของ
คยาล	ลม
ปะจูล	ไถ
ละฮูล	หลวม

7. ศัพท์ภาษาญูยที่ออกเสียง เออ พิเศษ (ออกเสียงปากกว้างกว่าปกติ) ใช้สัญลักษณ์ “เออ”

ภาษาญูย	ความหมายภาษาไทย
เจิง	ห้า
เคิง	ของ

8. คำศัพท์ภาษาญูยที่มี อึน อึง อึม นำหน้า กึ่งเสียง ให้ใส่กำกับไว้

ภาษาญูย	ความหมายภาษาไทย
อึนเพะ	แม่

ภาษาگوی	ความหมายภาษาไทย
อินเตียด	ลีน
อินไฟ	บั้งไฟ
อิงเกา	แมงป่อง
อิมเปด	มีด
อินแหร	สาก
อินฟูอินทู	ลีนฟ้า

9. ศัพท์ภาษาگویเสียงทุ่มต่ำ ใช้สัญลักษณ์ไม้เอก “ ́ ”

ภาษาگوی	ความหมายภาษาไทย
ระนัด	สับปะรด

๑๘/๘/๒๕๖๑

ตาม อินซิก เกิด ตรง ม.๕

อินซิก จุฑา ขวณ. คัพ พี่ ตาม

อินซิก ชวน กวน กะไป ตัว

อินซิก กุญ ตาม อินซิก

อินซิก ไกร เทราะ คนาก

ตาม อินซิก บั้น ๓๓ ขาง.

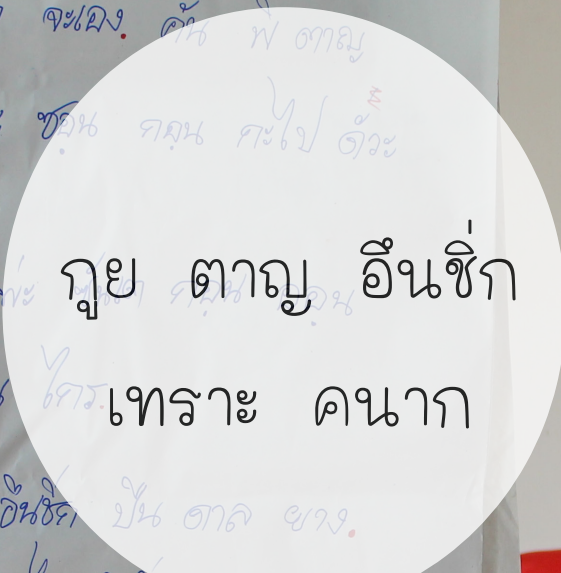
อินซิก ไร่ อินซิก ไร่ อินซิก

อินซิก อินซิก ๓๓ ขวณ

อินซิก บั้น. จัน ๖๖๖

อินซิก ๖๖๖ ๖๖๖. ๖๖๖ ๖๖๖

อินซิก ๖๖๖ ๖๖๖. ๖๖๖ ๖๖๖

สสส. การสร้างเสริมสุขภาพ

ภูย ตาญ อีนซึก เทราะ คนาก

1. รุเดิม อีนซึกไซด

รุญง เทราะ โม่ไฮ พิเก็ด ตะลาด พิเก็ด ฮับ พิเก็ด อีนซึก กะนา จี กะนา เจา กรอ.

รุโก ปีน แอ กะปะฮ เจา วัว อีนซึก ฮับ. วัว กรอ วิฮ เจา จอฮ มวน ซิน เนียง วัว อีนซึก ฮับ ตอ กอน ตอ เจา ตอ เจา กะเซด เพอะ ปีน เจา ชูย วัว โร่ง ซิน เนียง ออน.

เซียงพิม วัว พิม ลิ่ง เทราะ เก็ด ปี พิ่วเปร่อ เก็ดโม เลี้ยว เจา ตัจ. โม่เทราะ โตล พิม เจา ซัด ตังกอจ จะเอง. เก็ด ลี แกบ เค็ง จะเอง. ปีน ตาญ อีนซึก แกบ กอฮ ฮับ แอ จี ญู ไต ลอธ มะกือ เก็ด ฮับ แกบ ตะแวง.

ฮับ แกบ ตะแวง ออบ เซอ เคิล ออมซิม วัว ออน โพม เต็จ ภู ดุย โปะ เตียะ ซือซือ รุโก พิเก็ด มาล โปะ.

2. ซะมา วัว อีนซึก

รุนัว เด็ง เก็ด ซะมา ตาญ อีนซึก ซะมา นาคนวน ภู เปีย ซะมา.

ซะมา อีนเพะเทา ลา นาคนวน. เก็ด รุน มุย อีนเพะเทา ลา นาคนวน. รุน เปีย อีนเพะเทา นุย ซัยวิเคษ. รุน ไป อีนเพะเทา สุรินทร์ คีลาชัย. รุน ปอน อีนเพะเทา แตง อินตะ นัย. รุน เซิง ปี สร้อย คีลาชัย.

ซะมา อีนเพะเทา เข็ม นาคนวน. เก็ด รุน มุย อีนเพะเทา เข็ม นาคนวน. รุน เปีย อีนเพะเทา ทุมมา ไชยภา. รุน ไป

ปา พันธุ์ ทวีชาติ. ปี วงเดือน นาคนวล. ปี แสงมณี จันทอง.
ปี ไทยนิมิตร ทวีชาติ. รุน ปอน เอย จิตไส้ นาคนวล เอย
สุภาภรณ์ ไชยภา.

รุเดิม กุยกะไป ตาญ อีนซึก เกิด ครอบ น๊ะ. ครอบ
ดุง ตาญ อีนซึก จูด จะเอง. คั้น พิ ตาญ พิ เกิด อีนซึก
จูด. อีนเพะ ซอน กอน ะไป ดัวะ ยุง ซัดไต.

เวียด ตาญ อีนซึก. อีนเพะ ซันเต กอน ออน แม แอ
จะเอง. ตาญ ออน ไกร.

อีนเพะเทา ปาย. ตาญ อีนซึก ปีน ดาล ยาง. มุย อีนซึกแกบ
เป็ย อีนซึกระวี ไป อีนซึกซำปัด ปอน อีนซึกชะโรง เซิง
อีนซึกชะใบ.

ยุง ซิง เกิด อีนซึก. อีนเพะเทา ซอน ออน จอฮ มวน
ซันเน็ยง. กุย ซันเน็ยง ปีน. จันเทริง ดิง แม เน็ยง ปิก
เน็ยง ยูล. ดิง แจม เน็ยง. เตาะ เน็ยง แจน. ปีน ลัวะ
จี ชาว เกิด เซน โชด. ปีน ดัวะ ตาญ อีนซึก.

กุยดิง ตาญ อีนซึก เทราบ คนาก. เกิด มะ แน.

มุย ปา พันธุ์ ทวีชาติ ตาญ อีนซึกระวี อีนซึกแกบ เลาะ
มะก้อ.

เป็ย ปา มี จันทอง ตาญ อีนซึกระวี อีนซึกแกบ อีนซึกชะโรง
อีนซึกซำปัด อีนซึกชะนอบ.

ไป ปา ลมัย มะเค็ง ตาญ อีนซึกชะโรง อีนซึกชะใบ อีนซึกระวี.

ปอน ปา แตง อินตะนัย ตาญ ปีน ครอบยาง.

เซ็ง ปา วงเดือน นาคนวน ตาญ ปีน ครอบยาง ตาญ
อินทรีร์ ปีน เนิง.

ตะพืด ปี แสงมณี จันทอง ตาญ ปีน ครอบยาง ตาญ
อินเปิน เนิง.

ตะโพล ปี ไทยนิมิตร ทวีชาติ ปีน ครอบยาง ตาญ ปีน
นะ อินทวอร์.

ตะควล เอย เฝ็ญ ทองภาพ ตาญ ปีน ครอบยาง.

ตะแคะฮ เอย อัมพร ไชยภา ตาญ ปีน ครอบยาง.

อินเิจิด เอย จิตไส นาคนวน ตาญ เกิด ครอบยาง.

ชิบเอด เอย สุภามรณั ไชยภา ตาญ เกิด ครอบยาง
ดิง ชัดซำปัด เนิง.

ชิบซอง ปี ลร์อย คีลาชัย ตาญ เกิด ครอบยาง.

3. มล ตาญ อินซีก

มล แปล โชด เกิด.

1) กองพืด ดัวะ แปล โชด ซาว แล่ว.

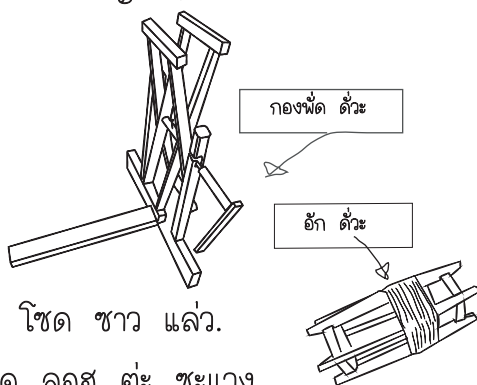
2) อัก ดัวะ แปล โชด ลอุฮ ตะ ซะแวง.

3) จำพองอัก มล เซอ อัก แปล โชด ลอุฮ ตะ ซะแวง.

ออุน แชนโชด พิ ออุน ตะวัน กั้นทัว.

4) ซะแวง ดัวะ เซอ ตอุฮ โชด.

5) โบก อะลวงเกาะ ดัวะ กะแวง โชด เซอ.

6) ระฮัด ดัวะ กะวาง โซด ออน คะมัญ.

7) ลวด ดัวะ ปะใจ แชนโซด ดัวะ ตาญ อีนซีก.

มาล วัว คือ ตาญ อีนซีก.

กะเยีย กอน ตะแนะฮ. ดัวะ แตะฮ โซด.

มาล ญ ลึง โซด เกิด.

1) ฝีม ดัวะ กั้นแตะฮ
แชนโซด ออน แจบ.

2) ตังกอ ดัวะ เคาะ
แชนโซด ซอฮ แชง.

3) ตะปน ดัวะ แตน ออน ตังกอ ฮา.

4) กะโซย ดัวะ เซอ ลวด ตาญ อีนซีก.

5) กะเซอ ดัวะ เซอ กะซำ มุล อีนซีก.

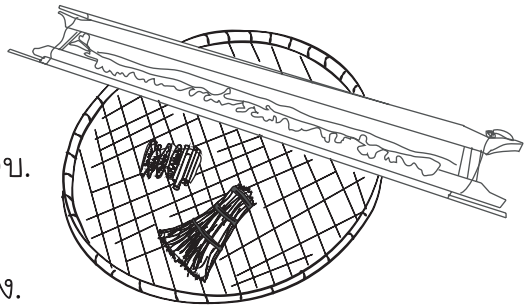
6) กะซำ ดัวะ มุล อีนซีก ตาญ แล้ว.

7) ปลอฟรี ดัวะ มุล แชนโซด.

8) ทริง ดัวะ แสะ แชนโซด เกิด เบีย บวน ญนปลอ ญนaying.

9) ซังเกยเซดโซด ดัวะ เซอ เตียะโดย เซดโซด.

10) เตียะโดย ดัวะ เซดโซด ออน แชนโซด กาลำ พิ ทะลี.

4. เวียด ซิน เนียง

รีฮ ลัวะ ดัวะ ซะมา อีนเจิดเซิง ตะง ออน ลอฮ กั้นปี.
ตอจ กั้นปี โห่ง เน็ง กั้น เน็ง ดัวะ ลึง กั้นทัว. มะนี ตะง

แอด ออไท่กั๊ว ลอฮุ๊ว คอรู๊ว ออไท่กั๊ว ตั๊ว. ออฮุ๊ว ลอฮุ๊ว อี๊นแถอรัล แอด
ตั๊ว เท็ล อี๊นเจ็ดเซ็ง ตะงั๊ว. แจะฮ ลอฮุ๊ว เก็ด กอฮุ๊ว เน็ยง.
เจด ฮะลา มวณ แกด แกด แจม กอฮุ๊ว เน็ยง. แจม ปี๊น ปอน
ตะงั๊ว ปิก มุย. แจม เท็น ปอน ตะงั๊ว ปิก เป็ย ไป. แจม เท็น
ปอน ตะงั๊ว ปิกปอน. เน็ยง ฟี้ด จา มวณ จิ เท็น ตะโฝล ตะควล
ตะงั๊ว. เน็ยง แจน ลี๊ง ตอจ เซอ ซำประฮ ออฮุ๊ว จอจ ลั๊ว.

มอล ซึ๊น เน็ยง

มุย เค็ริ๊ยง เซอ เน็ยง.

เป็ย อี๊นซึ๊ก ปอก เค็ริ๊ยง พิ ออฮุ๊ว อาร่วย กั๊บ เน็ยง.

ไป แคว๊ว ตั๊ว ดะ เค็ริ๊ยง.

ปอน ยี๊งแคว๊ว ตั๊ว เซอ เต็ยะ พิ ออฮุ๊ว ฮะโมจ ฮอฮุ๊ว.

เซ็ง ฮะลา มวณ ตั๊ว แจม เน็ยง.

5. ซาว ลั๊ว

มอล ซาว ลั๊ว

มุย แดะฮ ฮะมี ตั๊ว ออบ เต็ยะ กะเตา ซาว ลั๊ว.

เป็ย โฝ่งซาว ตั๊ว อี๊นเท็ง แชนโซด.

ไป อาแวะ ตั๊ว ซาว ลั๊ว.

ปอน พ่วม ตั๊ว อี๊นเท็ง แชนโซด เซอ.

เซ็ง ตะลอจ อู๊ว ตั๊ว ตี๊ฮ ซาว ลั๊ว.

ตะพัด พว๊ว ตั๊ว ตี๊ฮ อู๊ว ตังเกา แดะฮ ซาว ลั๊ว.

เวียด ซาว ลั้วะ

มูย ออบ เตี่ยะ ออน กะเตา พิ จะเลาะ.

เป็ย ตะบึก ลั้วะ เซอ แดะฮ.

ไป คณะ ลั้วะ อิ้นเท็ง แชนโซด เซอ โฟ่งซาว.

ปอน อิ้นเท็ง แชนโซด ซาว เซอ พ่วม.

เซ็ง ซาว โตนน พะฮอมม แอ แชนพืด แชนแกด.

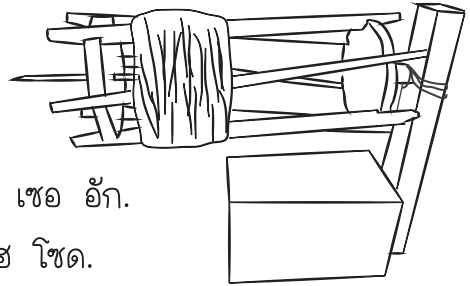
6. แปล โซด

มาล แปล โซด

มูย อัก ดั้วะ แปล โซด.

เป็ย จำพ่องแปลโซด ดั้วะ เซอ อัก.

ไป ซะแวง ดั้วะ เซอ ตอฮ โซด.

เวียด แปล โซด

มูย แอ แชนโซด รอฮ ดั้วะ เจา เซอ ซะแวง.

เป็ย แปล ชูชู พะฮอมม จะแกงด จะแกงด. แชนโซด พิ

ตะวัน กัันท้าว.

7. วัว ตอฮ โซด

มาล วัว ตอฮ โซด

มูย กองพืด ดั้วะ แปล โซด เก็ด ตอฮ.

เป็ย ยีงกองพืด ดั้วะ ดะ.

ไป แชนโซด

ปอน ดาย ดั้วะ ซัด กลา โซด.

เวียด วู้ ตอฮ โซด

แปล แชนโซด ลอฮ ต๊ะ อัก เซอ กองฟัด เซียว ดวง
ปิ่น มุย กลา. อี้นเจ็ด เป็ย กลา ปิ่น มุย ตอฮ ฟัด. ตะโพล
ตะควล กลา ปิ่น มุย ตอฮ แกด.

วู้ เกิด กลา ออน แปล ลอฮ ลำเพอ.

8. รอฮ โซด

มาล รอฮ โซด

มุย แดะฮ ดั่วะ เซอ เต็ยะ.

เป็ย เต็ยะ ดั่วะ รอฮ โซด.

ไป กะบุง ดั่วะ กรอง เซอ เต็ยะ รอฮ โซด.

ปอน ทางปรีด ดั่วะ เซอ ตอฮ โซด รอฮ.

เวียด รอฮ โซด

มุย อี้นกรำ แชนโซด เซอ เต็ยะ กะบุง. ออน เต็ยะ
กะบุง มุด แชนโซด.

เป็ย ออย เต็ยะ กะเตา จะเลาะ เน็ง.

ไป แอ ทางปรีด เซอ ตอฮ โซด เซอ แดะฮ ออบ.

ปอน เลอะ แชนโซด ซอฮ ต๊ะ แวง ออน เต็ยะ มุด ทุ
แชนโซด. เซาะ แม ซ่าว ละอี แอ ลอฮ ตะฮ แดะฮ

เซ็ง แอ แชนโซด เร็ยว เต็ยะ ซิม ละอี.

ตะฟัด ปัด แชนโซด ออน เทราะ เต็ยะ.

ตะโพล กะชะ แชนโซด ออน พิ เค็ยม กั้นท้าว.

ตะควล ตึง ชั้นเท่า ออน ซะเอ็ด.

๑. เวียดนาม ลอยช ไซด

ซี ลอยช ไซด

มูย ซี ลิ่ง แคล่. เจา รุ เค็ลแคล่. แอ แลง แคล่ล เจา
ออบ ออน ลอยช เต็ยะลิ่ง.

เป็ย ซี กะเซา. ปีน เจา รุ กั้นทรวง. กั้นทรวง ฎ ลิ่ง เค็ล
ชะโนล นะ เค็ล ซำซา. แอ เจา ตับ อีนกรำ เต็ยะ ดั๊วะ เป็ย
ไป ตะป้อ ตรอง แอ เต็ยะ ซี กะเซา.

ไป ซี ตะแวง. ปีน เจา รุ มะก้อ. แอ มะก้อ เจา ตับ
ออน ทะลี้. เซอ เต็ยะ แอ ฮับ อีนชิก ชุบ ตึง ปุ. ออน ชะเอ็ด
ชุบ ตึง ชุบ ตึง ตะพัด ตะโพล ปุ. แอ จี ออบ ออน ซี ตะแวง
มุด อีนชิก.

ซี ญย โม่ไฮ รุเดิม.

มูย ซี กะเซา.

เป็ย ซี ตะแวง.

ไป ซี ลิ่ง.

ปอน ซี แล.

เซ็ง ซี แซด.

ซี ดอก ค่ำ

มูย ซี ลิ่ง

เป็ย ซี กะเซา

ไป ซี เคว ซี แซด

ปอน ซึ แล

เซ็ง ซึ ตะแวง

มาล ลอฮ ซึ โซด

มูย แดะฮ

เป็ย คอฮ

ไป โค้มพีด

ปอน ซึ

เซ็ง ตะลอง อูฮ

ตะพีด พวู

ตะโพล เต็ยะ

เว็ยด ลอฮ โซด

มูย ออบ เต็ยะ ออน กะเตา.

เป็ย แอ โซด อีนครำ เต็ยะ ออน มุด แชนโซด.

ไป เต็ยะ กะเตา ซะอำซะอำ เซอ ซึ.

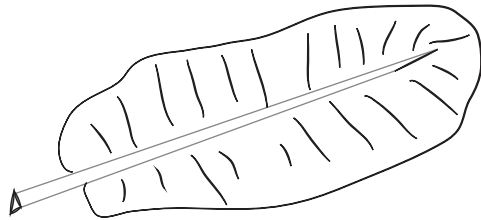
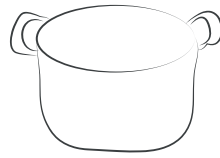
ปอน แอ โซด ที อีนกรำเต็ยะ ซอฮ ปัด เต็ยะ ลอฮ.

เซ็ง แอ โซด แชน เซอ แดะฮ ออบ.

ตะพีด ออน โซด งอจ ซึ พัว เต็ยะ ละลั้ง.

ตะโพล แอ ลอฮ เร็ยว เต็ยะ. ปัด เต็ยะ ออน ซะเอ็ด.

ตะควล กะชะ โซด ตึง ปุ.

10. อีนซึก ดัวะ เปรอุ ว็ฮ อีนพัว นิ

มูย ซัดไต เปรอุ วัว ครั้ง จำพะ แชน กะโมจ.

เป็ย บุด เปร่อ ออน เน็ยก จุด.

ไป ซอฮ ดุง ตะไม เปร่อ แชน หนูเทา อึนเพะเทา.

ปอน บุน เทราระแทร โม่ไฮ จุด อึนซึก จี วู้ด.

เซ็ง แชน ยะจู้ย เปร่อ ดะ แชน.

11. กุย ตาญ อึนซึก

มูย อึนเพะเทาหู้ด เข็ม นาคนวน วู้ อึนซึก อึนซึกระวี
อึนซึกชะโรง อึนซึกแกบ อึนเป็น อึนซึกซาปัด อึนซึกมู้ดกุด.

เป็ย อึนเพะเทาหู้ด ลา นาคนวน วู้ อึนซึก ครอบบายง.

มอล ตาญ อึนซึก

เกิด เป็ย ตอ

ตอ มูย เกิด เป็ย ตะเจ็ล จอฮ เซอ กะตะตะ เกิด เป็ย ยีง.

ตอ เป็ย เกิด ยีง ดะ ปอง กะตะตะ เกิด ปอน ยีง.

ตออน ตาญ อึนซึก

มูย แปล โซด เซอ อัก.

เป็ย แอ โซด ลีง อัก เจา แตะฮ เซอ กอน ตะแนะฮ
วู้ คื่อ.

ไป อึนแตล แชนโซด เซอ ฟีม.

ปอน แอ คื่อ โซด เซอ ฟีม แล่ว เจา ปละ. เซด เต็ยะโดย.

เซ็ง แปล ล่วด ต้วะ ตาญ อึนซึก.

ตะพัด แอ ล่วด เจา เซอ กะโซย.

ตะโพล แตน ตะแปน ออุน ฝี่ม ฮา.

ตะควล แอ กะโฮย เจา ตาญ อี้นซึก เก็ต อี้นซึก.

12. เวียด ตาญ อี้นซึก รุเดิม เตาะ รุนั่ว.

มุย มาล ตาญ อี้นซึก. รุเดิม ตาญ อี้นซึก จอฮ ลัก
เซอ กะแตะ วัว กะเซอ เก็ต ลัก นา ปรอ เบีย. มา ยี่ง
เบีย.

เบีย รุนั่ว ตาญ อี้นซึก. เก็ต กะเซอ ปอน ยี่ง. ดะปอง
กะแตะ ตาญ ปีน เลย.

ไป ลี อี้นซึก รุเดิม เก็ต ลีแกบ มุยลี เก็ต ปอน ตังกอ
นะ เซิง ตังกอ. ลี ซำปัด เก็ต ลีตองเพาะ ลีทางโตง ลีปัล
กลองชะลา ลีโคมฮา ลีพันปลา ลีมัดภูด ลีชะใบ เก็ต ลีจันหุ่ง.
รุนั่ว เก็ต ปี. เดิง ลีแกบ ลีซำปัด ปี ปี.

กูย ตาญ อี้นซึก ปี แซง.

มุย วัว กรอ.

เบีย อี้นซึก โซด ทะไล.

ไป ซินเนียง กรอ.

ปอน กูย ดิ่ง ตาญ เทา ซิม.

เซิง อี้นซึก ตะลาด เก็ต ตาล ลีัก ปีน.

การทอผ้าไหมชาวภูยกบ้านขึ้นาค

1. ประวัติผ้าไหม

ในสมัยก่อนช่วงแรกของการตั้งหมู่บ้านประมาณปี พ.ศ. 2438 ในหมู่บ้านยังไม่มีตลาด ไม่มีเสื้อผ้าสำเร็จรูป คนโบราณนุ่งผ้าดิบเป็นเครื่องนุ่งห่มซึ่งมีลักษณะเหมือนชุดที่ลูกหลานชาวจีนใส่ในพิธีงานศพ ซึ่งต้องเดินทางไปซื้อถึงตัวเมือง เช่น ตลาดในตำบล อำเภอ หรือจังหวัด การเดินทางไปตลาดจะมีความยากเนื่องจาก การคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่สะดวก ไม่มีรถโดยสารประจำทาง หรือไม่มีรถส่วนตัวเหมือนในสมัยนี้ ชาวภูยกจึงนิยมผลิตผ้าใช้เอง

สมัยนั้นก็มีการนำฝ้าย มาปลูกเองเพื่อผลิตเส้นด้ายสำหรับการทอผ้าใช้เอง แต่การผลิตเส้นฝ้ายมีกระบวนการหลายขั้นตอน แต่ไม่มีใครรู้ว่าไหมได้มาจากไหน มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในสมัยใด คุณยายสุรินทร์ ศิลาชัย (ปัจจุบันอายุ 78 ปี) ได้เล่าให้ฟังว่า ชาวภูยกมีการทอผ้าตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย และทำต่อ ๆ กันมา ต่อมาเกษตรกรตำบลได้มีการสนับสนุนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชน จึงมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน

สมัยก่อนมีโรงเรือนเลี้ยงตัวพันธุไหม ที่เหมาะกับสภาพอากาศ ทำให้สามารถผลิตเส้นไหมสำหรับทอผ้าได้มากขึ้น มีชาวลาวมาชายพืมหอผ้าและชาวภูยกเป็นผู้ทำเขาพืมหอสำหรับเหยียบให้เป็นลายสีเหลืองม้วน ๆ กัน เรียกว่า ลายลูกแก้ว คือเป็นการเก็บลายให้สามารถเหยียบเขาพืมหอให้เห็นลายตารางสีเหลืองเชื่อมต่อกัน เป็นลายสวยงาม ทอเป็นผ้าสบ และตัดเป็นตัว แขน และคอ แล้วนำมาเย็บมือ

เป็นเสื้อ แล้วนำไปย้อมมะเกลือ เรียกว่าเสื้อย้อมมะเกลือ ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวกูย
ผ้าไหมย้อมมะเกลือเป็นสีดำธรรมชาติ เรียกว่า เสื้อย้อมมะเกลือ คือเสื้อผ้า
ลายลูกแก้วสีดำ มีความสวยงามและที่ย้อมเป็นสีดำนั้น เนื่องจากในอดีตยังไม่มี
ผงซักฟอก จึงใช้สีดำในการย้อมเพราะทำให้ไม่เปื้อนง่ายและใช้ได้นาน เมื่อย้อมสีดำ
ติดแล้วนำไปต้มหรืออบกับเครื่องหอมสมุนไพรโบราณ ใบอ้มหอม พืชที่มีกลิ่นเฉพาะ
ทำให้ผ้ามีกลิ่นหอม ติดทนนาน ส่วนการทำความสะดวกผ้าย้อมมะเกลือ จะใช้วิธีซัก
น้ำธรรมดาและตากเท่านั้น

2. ตระกูลผู้ทอผ้า

นางสุรินทร์ ศิลาชัย ซึ่งเป็นหลานยายลา นาคนวน คือคนที่ทอผ้าเป็น
ในสมัยนั้นและสอนลูกหลานทอผ้าสืบทอดกันมา ปัจจุบันยังมีผู้ที่สามารถสืบทอด
การทอผ้าอยู่ ได้แก่

ตระกูลนาคนวน ที่เป็นทวดคุณยายสุรินทร์ ศิลาชัย เริ่มมาจากรุ่นทวด
คุณยายลา นาคนวน รุ่นยาย มีคุณยายนุช ทวีชาติ รุ่นลูก มีนางสุรินทร์ ศิลาชัย
ปัจจุบัน รุ่นหลาน มีนางแดง อินตะนัย มีนางสร้อย ศิลาชัย ลูกสะใภ้นางสุรินทร์ ศิลาชัย
ยังทออยู่

ตระกูลนาคนวน ที่เป็นคุณน้าวงศ์เดือน นาคนวน เริ่มจากรุ่นทวด มีคุณย่า
ทวดเข้ม นาคนวน รุ่นย่า มีนางทุมมา ไชยภา และรุ่นลูก มีนางพันธ์ ทวีชาติ ยังทออยู่
นางวงเดือน นาคนวน ไม่ทอแล้ว แต่ทอเสื้อแทน นางแสงมณี จันทอง ยังทออยู่
นางไทยนิมิตร ทวีชาติ ยังทออยู่ และรุ่นหลาน มีนางจิตใส นาคนวน ลูกของนางวงเดือน
นาคนวน ยังทออยู่ นางสุภาภรณ์ ไชยภา ยังมีดหมี่อยู่

จากการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าว่า ผู้หญิงสมัยก่อนจะทอผ้าเป็น
ทุกหลังคาเรือน เพราะว่สมัยก่อนไม่มีเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเริ่มจากการปลูกฝ้าย นำลูก
ที่สุกแตกออกเป็นเหมือนสำลี นำมาปั่นให้เป็นเส้น จากเส้นใหญ่จนกลายเป็นเส้นเล็ก
เพื่อทอ แต่กว่าจะได้เส้นฝ้ายมาทอก็ใช้เวลาานาน จึงไม่นิยมทอผ้าฝ้าย แต่ปัจจุบันยังม
ีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอยู่

การทอผ้า ถือเป็นวิชาที่แม่จะต้องสอนลูกสาวในบ้านให้ทำเป็น ก่อนจะออกเรือนหรือมีครอบครัว แต่ยายผู้ให้ข้อมูล เล่าว่า ทวดซึ่งเป็นแม่ของยายจะไม่ให้ลูกเข้าใกล้อุปกรณ์การทอผ้าเลย จะหวง กลัวทำเสีย เช่น กลัวเส้นไหมพันกัน เส้นไหมขาด ใส่ฟืมไม่ถูกช่องบ้าง ซึ่งจะทำให้ทอออกมาดูไม่สวยงาม เป็นรูโหว่บ้าง เส้นไม่ขึ้นลง เป็นปกติบ้าง แต่คนที่ทำเป็นคือคนที่คอยสังเกตเท่านั้น เพราะจะไม่มีการสอนเป็นรายคน แต่จะให้ลูกหลานเรียนรู้ด้วยตนเอง

นางวงเดือน นาคนวน เล่าว่า ยายเข้ม นาคนวน ซึ่งเป็นยายของนางวงเดือน ได้เป็นคนทอผ้าในสมัยนั้นและสอนลูกหลานไว้ ตั้งแต่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจนได้เส้นไหมมาไว้ทอผ้า และการทอผ้ามีทั้งการทอผ้าถุงลายหางกระรอก ผ้าสไบลายลูกแก้ว ผ้าขาวม้า (สไบ) ผ้าโสร่ง ผ้าลายมัดหมี่ ซึ่งมีวิธีการก่อนทอคล้าย ๆ กัน เริ่มจากเอาเส้นไหมที่ได้จากการเลี้ยง สาวออกจากรังไหม มาเป็นเส้นๆ และไปปั่นใส่เครื่องปั่นใจไหม คือที่หมุน ๆ ให้เส้นไหมเป็นใจ เพื่อให้ง่ายต่อการมาพอก นำเส้นไหมที่ได้จากรังไหมมาต้มเพื่อให้เมือกที่มีลักษณะลื่น ๆ ออกให้หมดก่อน นำไปกระตุกให้แห้งแล้วตาก และนำมาปั่นใส่อ่อก ใส่หลอด เพราะจะทำให้เส้นไหมไม่พันกัน แต่จะเรียงเป็นเส้น ๆ สามารถปั่นออกอย่างง่าย ในชุมชนยังมีผู้ที่เคยทอผ้า และยังคงมีชีวิตอยู่ ดังนี้

- 1) นางพันธ์ ทวีชาติ อายุ 78 ปี มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก (ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ)
- 2) นางมี จันทอง อายุ 74 ปี มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ
- 3) นางสมัย มะเค็ง มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ
- 4) นางแดง อินตะนัย มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ
- 5) นางจิตใส นาคนวน มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสไบ ผ้าลายมัดหมี่

6) นางวงเดือน นาคนวล มีความสามารถทอผ้าไหม ลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

7) นางสุภาภรณ์ ไชยภา มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม การมัดผ้าไหมมัดหมี่

8) นางเพ็ญ ทองภาพ มีความสามารถด้านการทอผ้าไหม ผ้าลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

9) นางอัมพร ไชยภา มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายลูกแก้ว ลายหางกระรอก ผ้าสบไผ่ และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

10) นางไทยนิมิต ทวีชาติ มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก ลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

11) นางแสงมณี จันทอง มีความสามารถด้านการทอผ้าลายหางกระรอก ผ้าลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

12) นางสาวร้อย ศิลาชัย มีความสามารถด้านการทอผ้าไหมลายหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าสบไผ่ ผ้าโสร่ง และการย้อมผ้าด้วยมะเกลือ

3. อุปกรณ์ทอผ้า

1) กองตัด คืออุปกรณ์ที่ปั่นเส้นไหมดิบหรือไหมที่สาวเสร็จใหม่ ๆ แล้วทำเป็นใจ เพื่อให้ง่ายต่อการฟอกและปั่นใส่อঙ্ เก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

2) อঙ্ ใช้สำหรับปั่นไหมออกจากใจให้เส้นออกมาต่อกันเป็นหนึ่งเส้นยาวๆ โดยเอาอঙ্ไปใส่ จำฟองอঙ্ ที่ใส่อঙ্ให้อยู่ในแนวนอนสามารถปั่นไหมออกจากกองเก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

3) จำฟองอঙ্ ที่ใส่อঙ্เพื่อหมุนปั่นไหมให้เรียงกัน ไม่พันกัน เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

4) ชะแวง สำหรับใส่เส้นไหมที่เป็นใจและหมุนให้เส้นไหมออกจากใจไหมใส่อঙ্ เก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

5) โบก ไม้ไผ่ที่ตัดประมาณ 30 เซนติเมตร ที่ใส่เส้นไหมปั่นผ่านระฮัด เพื่อให้เส้นไหมตึง ปั่นไหมให้เส้นไหมสวย กระทบ เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

6) ระฮัด หรือเรียกว่า หลา สำหรับปั่นไหมจากอঙ্ใส่หลอด โดยใช้ระฮัดปั่นหมุนลงหลอด เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

7) ลวด หลอดใส่เส้นไหม ทำจากต้นตะลอมแพ อยู่ในป่า หรือจากก้านต้นลิ้นฟ้า เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

อุปกรณ์ทำเครื่องไหมทอผ้า

กอน ตะเนาะฮ หรือหลักสำหรับทำเครื่องไหม จะมีลักษณะเป็นไม้ที่มีหลักสองฝั่ง ความกว้างของหลักทำเครื่องไหม เลือกตามความยาวผ้าที่เราต้องการ หลักมีความกว้างประมาณ 2 หลา การทำเครื่องคือการเอาเส้นไหมสองเส้นหรือสี่เส้นก็ได้วางลงให้ได้ตามจำนวนพืมที่เราจะใช้ และใส่สี่และลายตามที่เราต้องการในเครื่องด้านยาว โดยใช้เส้นไหมที่เราปั่นใส่อঙ্ไว้เรียบร้อยแล้วมาดึงออกจากอঙ্และลงหลักทำเครื่องทอผ้าตามความยาวที่ต้องการ เก็บแขวนไว้ในที่ร่ม

อุปกรณ์ที่อยู่ในเครื่องไหม

1) พืม สำหรับทอผ้า มีขนาดพืม หลายขนาด

พืม มี ขนาด 16 หลบ ขนาด 20 หลบ ขนาด 21 หลบ ขนาด

23 หลบ ขนาด 25 หลบ

ขนาด ฟืม 16 ใช้ไหม 16 โพลน (ไหม 1 โพลน = 10 ปนาย 1 ปนาย = 8 เส้น)
(เส้นไหม 8 เส้นใส่ฟืมได้ 4 ช่องฟืม 1 ช่อง ใช้ไหม 2 เส้น)

ฟืมขนาดไหนใช้เส้นไหมตามขนาดฟืม เก็บรักษาไว้ในที่ร่ม

2) ตะแบน คือที่เหยียบให้ฟืมเปิดออก

3) ตั้งกอ คือ เขาฟืม ใส่เส้นไหมเหยียบเป็นลาย

4) กะโซย คือกระสวยที่ใส่หลอดเส้นไหมที่ปั่นแล้ว เพื่อใช้สอดในช่องทอ
ระหว่างเหยียบฟืม ไปมา เก็บไว้ในที่ร่ม

5) กะเซอ ก็ทอผ้า ที่ใส่ไม้กะชำ เก็บไว้ในที่ร่ม

6) กะชำ คือไม้สำหรับม้วนผ้าที่ทอเสร็จแล้ว ได้ 1 - 2 พุตม้วนไว้จนกว่าจะ
ทอเสร็จ เก็บไว้ในที่ร่ม

7) ปลอพริ คือไม้หัวทูกที่ใช้สำหรับพันเส้นไหมที่ทำเครื่องเสร็จแล้ว เพื่อพัน
เส้นเอาไว้มาต่อใส่ฟืม เก็บไว้ในที่ร่ม

8) ทรัง ใช้สำหรับแยกเส้นไหมให้ตรงและแยกกันข้างบนข้างล่างเสมอเท่ากัน
เก็บไว้ในที่ร่ม

9) ชังเกยเซตโซต หรือน้ำข้าวสำหรับหวีเส้นไหมให้อาเวลาเหยียบขึ้นลงและ
ทำให้ไหมไม่พันกันหรือติดกัน เก็บไว้ในที่ร่ม

10) เตียะโดย น้ำข้าวที่หุงแล้วเจ็ดน้ำใช้สำหรับชุบและหวีเส้นไหม เหมือน
น้ำแป้งมัน ให้เส้นไหมมีความคงทน และไม่ติดพันกัน แซ่ตุ๋เย็นไว้จะได้ใช้ได้นาน

4. การเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมมีวงจรชีวิตดังนี้

1) นำรังไหมที่ตัวหนอนทำรังจนเป็น
ตัวดักแต่มาไว้ 15 วัน มีตัวผีเสื้อออกไขรวมกัน
ไว้ทั้งตัวผู้ ตัวเมีย ประมาณ 12 ชั่วโมง
แยกตัวออกจากกัน เพื่อให้ตัวเมียออกไข่

2) 15 วันต่อมาฟัก รวมเป็น 1 เดือน

3) 4 วันต่อมาป้อนใบหม่อนบ่อยๆ จนตัวหนอนนอน ตัวหนอนจะกินและนอน 4 ครั้ง ครั้งละ 4 วัน รวมเป็นเวลา 1 เดือนครึ่ง ก็จะแก่ ตัวหนอนจะโตเต็มที่และกินใบหม่อนอีก 7 - 8 วัน รวมเกือบจะ 2 เดือน ก็จะแก่จัด เป็นตัวสีเหลือง และเอาไปใส่กระดังใส่รังไหม หรือ ซ้ำประย คือไม้ที่มีมัดรวมกันไว้ใส่ตัวหนอน เพื่อให้ตัวหนอนทำรังได้เต็มที่และได้ปริมาณที่มาก พอสาวแล้วได้เส้นไหมที่ยาว

อุปกรณ์การเลี้ยงไหม

- 1) กระดังใส่ตัวไหม
- 2) ผ้าคลุมกระดัง
ไม่ให้แมลงวันกัดตัวหนอน
- 3) ขาดั่งชั้นวางกระดัง
- 4) ขาของชั้นวางกระดัง
จะใส่น้ำไว้ เพื่อไม่ให้ไหมคั้น
- 5) ใบหม่อน ไว้ป้อนให้ตัวไหมกิน

5. การสาวไหม

อุปกรณ์สาวไหม

- 1) หม้อน้ำข้าวเหนียว
- 2) โครงใส่เส้นไหมสำหรับสาวไหม
- 3) ทัพพี
- 4) ตะกร้าสำหรับใส่เส้นไหมที่สาวแล้ว
- 5) ฟืน
- 6) เตาสามเส้า

ขั้นตอนการสาวไหม

1) ต้มน้ำให้เดือดที่อุณหภูมิพอดี ถ้าเดือดมากจะทำให้เส้นไหมที่สาวออกมาเป็นปมเป็นตุ่มติดมาด้วย เนื่องจากรังไหมเปียกเกินไป

- 2) ใส่รังไหมทำความสะอาดรังไหม ไม่ให้มีเศษดิน ใบไม้ หรือหญ้าติด
- 3) คนรังไหม เพื่อให้มีเส้นไหมออกมา
- 4) ดึงเส้นไหมมาใส่กระบุง
- 5) ดึงเส้นไหมตามขนาดที่อยากได้ ถ้าอยากได้เส้นเล็ก สาวเส้นใหญ่ออกส่วนหนึ่งแล้วเก็บรังไว้สาวอีกที

6. การรวักไหม

อุปกรณ์รวักไหม

- 1) ที่สำหรับปั่นไหมออกจากใจไหม
- 2) ที่ใส่อ๊ก
- 3) ที่ใส่เส้นไหม

วิธีการรวักไหม

- 1) เอาเส้นไหมที่ฟอกแล้วบิดหมาด ๆ และนำไปกระตุกให้แห้ง เพื่อให้เส้นไหมเรียงกัน แล้วตากแดดให้แห้ง นำมาใส่ชะแวง และรวักใส่อ๊ก เรียกว่า แผลโซด
- 2) การปั่นไหม ต้องใจเย็น ๆ จะทำให้เส้นไหมไม่พันกัน

7. การทำใจไหม

อุปกรณ์ทำใจไหม

- 1) ที่ปั่นเส้นไหมเป็นแบบสีกัดติดกันเป็นวงกลมสี่เหลี่ยม
- 2) ขาดั่งกองฟัด
- 3) เส้นไหมที่สาวแล้วปั่นใส่อ๊กไว้
- 4) ด้ายสำหรับมัดแยกเส้นไหมให้เรียงกัน

วิธีการทำใจไหม

ปั่นเส้นออกจากอ๊กใส่กองฟัดยี่สิบรอบต่อ 1 กล้า แล้วมัดเป็นกล้าๆ ไว้ เพราะจะทำให้ปั่นออกง่าย เมื่อเราเอาไปฟอกกับน้ำเดือดแล้วเส้นเมือกจะทำให้เส้นไหมพันกัน แต่การทำกล้าไว้ ทำให้เส้นไหมเรียงกันและปั่นออกง่าย (12 กล้า เท่ากับ 1 ใจ (ใหญ่) 7-8 กล้า เท่ากับ 1 ใจ (เล็ก))

8. การฟอกไหม

อุปกรณ์ฟอกไหม

- 1) หม้อใส่น้ำ
- 2) น้ำ สำหรับฟอกไหม
- 3) ต่าง ในอดีตทำผงด่างใช้เองโดยใช้ขี้เถ้าจากการเผาต้นขี้เหล็ก แล้วนำมากรองด้วยผ้าเอาน้ำใส ๆ มาฟอก
- 4) ก้านกล้วย ใสใจไหมสำหรับฟอก

วิธีการฟอกไหม

- 1) แช่เส้นไหมในน้ำต่าง ให้น้ำต่างซึมเข้าเส้นไหมให้ทั่ว
- 2) ต้มน้ำให้เดือดพอดี
- 3) เอาก้านกล้วยที่ใสใจไหมลงหม้อต้ม
- 4) ยกไหมขึ้นลง ให้น้ำซึมเข้าเส้นไหม จับดูว่าเมื่อกออกจากไหมหมดหรือยัง แล้วยกหม้อลง
- 5) เอาเส้นไหมไปล้างน้ำให้สะอาด
- 6) ปิดน้ำออกจากเส้นไหม
- 7) กระทบเส้นไหมไม่ให้เส้นไหมติดกัน
- 8) เอาเส้นไหมไปตากลมให้แห้ง

9. การย้อมไหม

สีย้อมไหมสมัยก่อน

- 1) สีเหลืองเข ได้จากต้นเข เอาต้นเขที่แก่มาต้มจนเดือด หลาย ๆ ครั้งจนเป็นสีเหลือง แล้วนำมาผสมกับใบส้ม ลักษณะคล้ายใบตะมุขุ ต้มและใส่เส้นไหม จะได้สีเหลืองเข
- 2) สีแดงครั้ง ได้จากตัวครั้ง เอามาตำและแช่น้ำไว้ 2 – 3 คืน แล้วเอามากรอง เอาน้ำมาต้มใส่ใบส้ม และใส่เส้นไหม จะได้สีแดงครั้ง
- 3) สีดำ เอามะเกลือที่แก่พอมียาง มาตำแล้วจุ่มผ้า หรือเส้นไหม ตากแดด แล้วจุ่ม 7 – 8 แดด จะได้สีดำ

สีย้อมผ้าสมัยก่อน

- 1) สีแดง
- 2) สีดำ
- 3) สีเหลือง
- 4) สีม่วง
- 5) สีเขียว

สีย้อมผ้าเคมี

- 1) สีเหลือง
- 2) สีแดง
- 3) สีเขียว
- 4) สีม่วง
- 5) สีดำ

อุปกรณ์ย้อมผ้า

- 1) หม้อ
- 2) ถังน้ำ
- 3) กาละมัง
- 4) สี
- 5) ฟืน
- 6) เตา
- 7) น้ำ
- 8) ก้านกล้วย

ขั้นตอนการย้อม

- 1) ต้มน้ำให้เดือด
- 2) เอาไหมมาแช่น้ำ ให้น้ำซึมเข้าเส้นไหม
- 3) ใส่สีลงไป

- 4) เอาเส้นไหมที่แช่ไว้ขึ้นมาบิดน้ำออก
- 5) เอาไหมลงไปต้มในหม้อ
- 6) ให้สีซึมเข้าเส้นไหมจนน้ำใส
- 7) เอาเส้นไหมออกมาล้างน้ำ แล้วบิดน้ำออก
- 8) กระทบเส้นไหมแล้วเอาไปตากแดด

10. การใช้ประโยชน์จากผ้าไหม

ในสมัยก่อนชาวภูษานิยมทอผ้าได้ใช้ในชีวิตประจำวันและพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ใช้ในงานแต่งงาน สำหรับไหว้ปู่ ย่า (ฝ่ายเจ้าบ่าว) และไหว้ผีบรรพบุรุษ
- 2) งานบวช ให้นำคอกใส่ในงานบวช
- 3) งานขึ้นบ้านใหม่ ใช้สำหรับเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษ
- 4) งานบุญประเพณีที่วัด ชาวภูษานิยมใช้สวมใส่ไปวัด
- 5) พิธีเซ่นปู่ตา เดือน 3 และเดือน 6 ใช้ไหว้ผี เทวดา เพื่อให้คุ้มครองหมู่บ้าน

11. การทอผ้า

1) ยายเซ็ม นาคนวน (ผู้ทอผ้าเป็นรุ่นแรกของหมู่บ้าน) สามารถทอผ้าได้ ได้แก่ ผ้าลายทางกระรอก ผ้าลายลูกแก้ว ผ้าสะโหร่ง ผ้ามัดหมี่ ผ้าลายอื่น ๆ ผ้าหัวขึ้น

2) ยายทวดลา นาคนวน (ผู้ทอผ้าเป็นรุ่นแรกของหมู่บ้าน) สามารถทอผ้าได้ทุกประเภท

อุปกรณ์ทอผ้า

อุปกรณ์ทอผ้า มี 2 ประเภท คือ
 กี่ทอผ้าประเภทที่ 1 มีตอไม้ 2 ตอ ต้องฝังไว้ในดิน ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ และกี่ทอผ้าประเภทที่ 2 เป็นกี่ทอผ้าสำเร็จรูป มี 4 ขาวางไว้บนดิน สามารถเคลื่อนที่ได้

ขั้นตอนการทอผ้า

- 1) ปั่นไหมใส่อัก
- 2) เอาเส้นไหมในอักมาต่อทำเครือ
- 3) ต่อเส้นไหมใส่ฟืม
- 4) เอาเครือไหมที่ใส่ฟืมแล้วมาวางออก แล้วเอาหวีจุ่มน้ำข้าวแล้วหวีเส้นไหม
- 5) ปั่นเส้นไหมใส่หลอดสำหรับทอ
- 6) เอาหลอดด้ายมาใส่กระสวย
- 7) เขี่ยปมไม้ข้างล่างที่ต่อกับเขาฟืม ให้เขาฟืมเปิดออก
- 8) เอากระสวยสอดเข้าตรงกลางฟืม แล้วทอเป็นผ้า

12. การเปลี่ยนแปลงเรื่องทอผ้าจากอดีตถึงปัจจุบัน

1) อุปกรณ์ทอผ้า ในอดีตชาวภูยกู้ใช้กี่ประเภทปักดิน มีหลัก 2 หลัก ปักดิน ทั้ง 2 หลัก แต่ปัจจุบันใช้กี่ประเภท 4 ขา วางบนดิน แล้วสามารถทอได้เลย

2) ลายผ้า ในอดีตมีลายลูกแก้วอยู่ลายเดียว แต่มี 4 เขาฟืม (ลายเล็ก) และ 5 เขาฟืม (ลายใหญ่)

3) ลายมัดหมี่ มีลายตะขอ, ลายก้านมะพร้าว, ลายดอกลูกหมาก, ลายถั่ว, ลายพันปลา, ลายตาราง ลายผ้าสะไบ มีลายปลาไหล ปัจจุบัน นิยมทอผ้าลายลูกแก้ว ส่วนลายมัดหมี่ไม่นิยมทอ เนื่องจากมีหลายขั้นตอน และทำยากกว่าลายลูกแก้ว

สาเหตุที่ทำให้คนทอผ้าน้อยลง

- 1) ทอยาก มีขั้นตอนเยอะ
- 2) ผ้าไหม มีราคาแพง
- 3) วิธีการเลี้ยงไหมยาก
- 4) คนที่ทอเป็นมีอายุมากแล้ว
- 5) ผ้าที่ตลาดมีมาก หาซื้อได้ง่าย

คณะผู้จัดทำ

1. นางสาวแสงมณี จันทอง
2. นางสาวทวิพร นาคนวน
3. นางสาวสร้อย ศิลาชัย
4. นางรัชณีพร ทวีชาติ
5. นางสาวสมพงษ์ ทวีชาติ
6. นางมี จันทอง
7. นางสาวประสพโชค นาคนวน
8. นางทองวิไลย์ อินตะนัย
9. นางดวงเดือน ทองกล้า
10. นางสาวสิตาวรรณ ไชยภา
11. นางนวน บัวบาน
12. นางสาวสลาม พันโนฤทธิ์
13. นางสาวสุรินทร์ ศิลาชัย
14. นางลัดดาวัลย์ ชัยวิเศษ
15. นางทองลา ไชยภา
16. นางจิตไส นาคนวน
17. นางสาวสำริจ ทวีชาติ
18. นางไทยนิมิตร ทวีชาติ
19. นางปัทมมา ชัยวิเศษ

ปราชญ์ผู้ให้ข้อมูล

1. นางวงเดือน นาคนวน
2. นางไทยนิมิตร ทวีชาติ
3. นางสาวแสงมณี จันทอง
4. นางสาวสุรินทร์ ศิลาชัย
5. นางแดง อินตะนัย